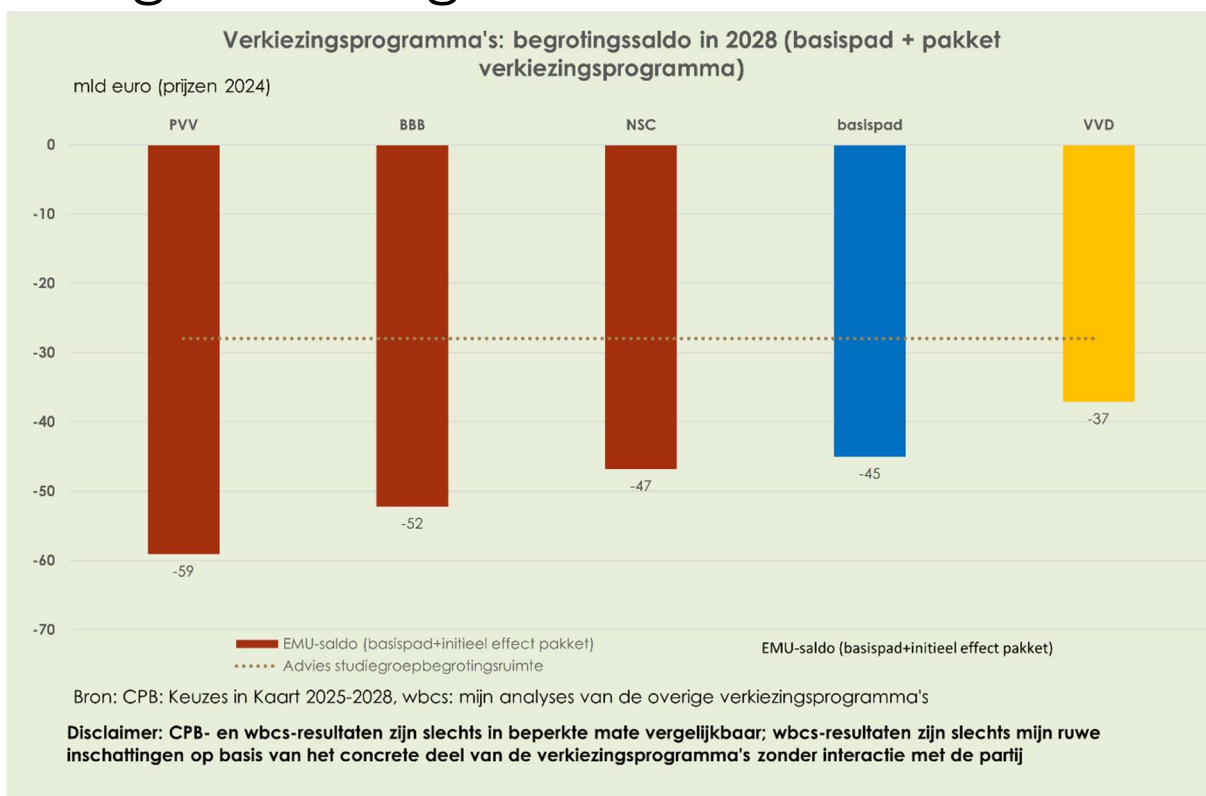

Het grote budgettaire formatie-boek

- In dit grote formatieboek zijn de budgettaire effecten van de verkiezingsprogramma's weergegeven van de 4 partijen die in deze fase van de formatie centraal staan: PVV, NSC, BBB en VVD. Voor de VVD is dit op basis van de CPB publicatie Keuzes in Kaart 2025-2028.¹ Voor PVV, NSC en BBB is het op basis van mijn analyses.²
- Een disclaimer is absoluut op zijn plaats: De CPB-resultaten en mijn resultaten zijn slechts in beperkte mate vergelijkbaar; mijn resultaten zijn slechts ruwe inschattingen op basis van het concrete deel van de verkiezingsprogramma's zonder interactie met de partij. Voor deze partijen is in de figuren een pijl opgenomen voor het vermoedelijke effect van de niet-concrete maatregelen.
- De budgettaire effecten van maatregelen zijn exclusief de economische doorwerking van de maatregelen (ex-ante effecten). Sommige maatregelen kunnen juridische risico's met zich meebrengen. In de tabellen wordt verwezen naar de pagina in het verkiezingsprogramma waar de maatregel wordt genoemd.
- De focus is hier op de overheidsbegroting. Vanzelfsprekend gaat de formatie over nog veel meer belangrijke zaken die hier niet aan de orde komen (ook al zijn er weinig belangrijke zaken zonder budgettaire consequenties)
- Opmerkingen en aanvullingen welkom.

Auteur: Wim Suyker (wbc2home27@gmail.com)

Versie 27 november 2023

¹ <https://www.cpb.nl/keuzes-in-kaart-2025-2028>

² <https://wbc99etc.wordpress.com/mijn-favoriete-links-over-de-nederlandse-macro-economie/#53>

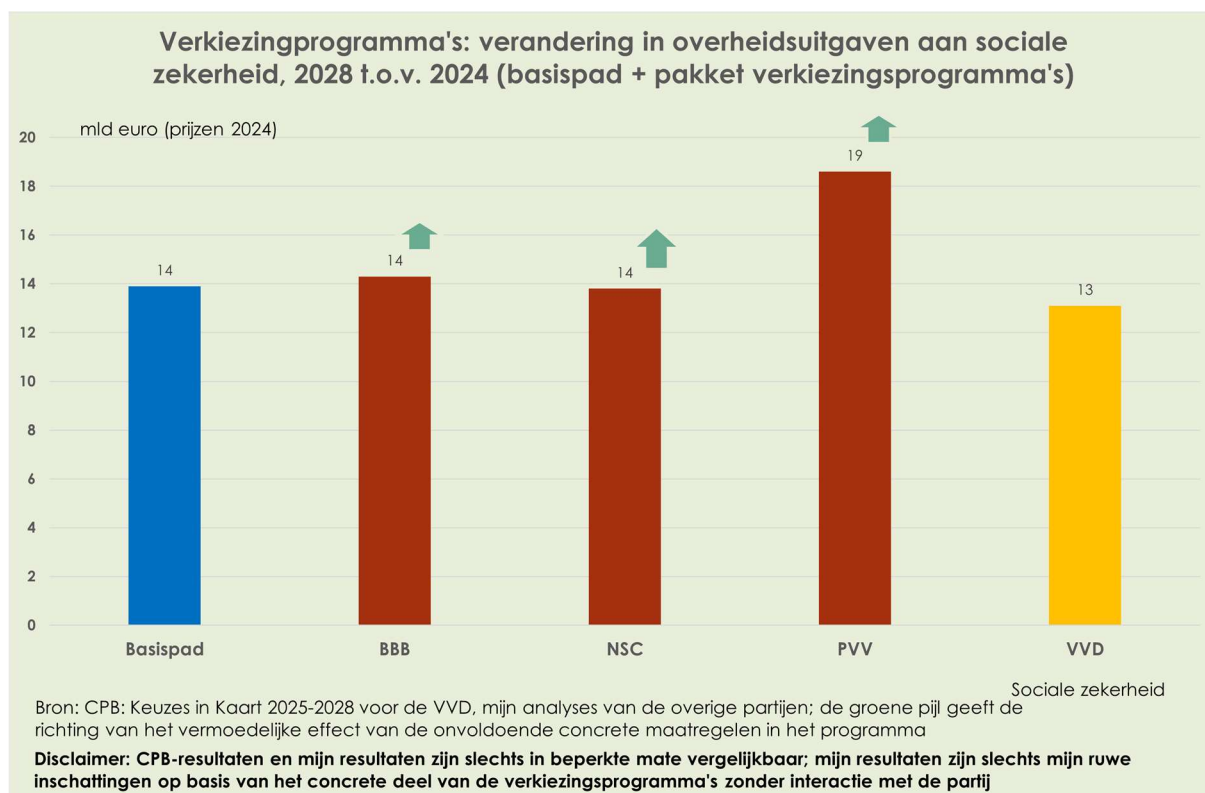
Inhoudsopgave

1	Overheidsuitgaven	3
1.1	Sociale zekerheid	3
1.2	Zorg.....	6
1.3	Openbaar bestuur	9
1.4	Onderwijs	12
1.5	Overdrachten aan bedrijven	15
1.6	Internationale samenwerking	18
1.7	Veiligheid	20
1.8	Bereikbaarheid	23
1.9	Defensie.....	26
1.10	Klimaat en milieu.....	28
1.11	Overig	31
1.12	Totaal overheidsuitgaven.....	34
2	Lasten	35
2.1	Inkomen en arbeid	35
2.2	Vermogen en winst	38
2.3	Milieu.....	40
2.4	Overig	43
2.5	Lasten totaal.....	45
3	Begrotingssaldo	46

1 OVERHEIDSUITGAVEN

1.1 SOCIALE ZEKERHEID

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 126 mld euro; zonder maatregelen nemen de uitgaven tussen 2024 en 2028 toe met 14 mld euro (in prijzen 2024)
- Belangrijkste verschillen tussen de partijen:
 - Alleen de VVD wil ombuigen op de sociale zekerheid.
 - Alleen de PVV wil de AOW-leeftijd verlagen naar 65 jaar.
 - Alleen de VVD wil duidelijk ombuigen op de kinderopvang t.o.v. het basispad
 - Alleen de BBB en NSC spreken zich uit voor hervorming kinderopvangtoeslag.
 - Alleen de NSC wil een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen.
 - VVD wil ombuigen op de huurtoeslag; PVV wil intensiveren op de huurtoeslag.
- Belangrijke overeenkomsten:
 - Alle partijen willen enige verhoging van het minimumloon; alleen de VVD wil dit zonder doorwerking op alle uitkeringen.
 - Alle partijen willen bijstandsuitkeringen verminderen door asielbeperkende maatregelen.

Tabel 1.1.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan sociale zekerheid van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Asielinstroom-beperkende maatregelen (Bijstandsuitkeringen)	PM_min
Overdracht aan ouderen die naar een kleinere woning gaan om hun huur te bevrozen (pag. 39)	PM_plus
Huurtoeslag voor studenten in erkende studentenhuysvesting (pag. 39)	PM_plus
Uitbreiding startersleningen voor lage inkomens bij koop eerste huis. (pag,40)	PM_plus
Afschaffen toeslagen (i.c.m. verhoging belastingvrije voet en/of invoering negatieve inkomstenbelasting) (pag. 43 en 52)	PM_min
Op termijn verhogen van sociale uitkeringen en minimumloon (pag. 44)	PM_plus
Afschaffen kinderopvangtoeslag zo snel mogelijk en invoering van een stelsel van kinderopvang met een eigen bijdrage (pag. 44)	PM_0?
Oprichting micro-kredietinstelling voor sociale schuldhulpverlening (pag. 51)	PM_plus
Intensivering bijzondere bijstand (pag. 51)	PM_plus
Vergoeding van spraakcomputers en tolken voor mensen met een communicatiebeperking (pag.64)	PM_plus
Afschaffing kostendelersnorm (BBB_001)	0,4
Sociale zekerheid (totaal) (excl. PM)	0,4
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.1.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan sociale zekerheid van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Hervorming belastingstelsel inclusief toeslagen	PM-0?
Asielinstroom-beperkende maatregelen (Bijstandsuitkeringen)	PM_min
Verhogen kindgebonden budget (pag.77)	PM_plus
Intensivering voor reparatie wetten zoals Participatiewet en WIA (pag. 14)	PM_plus
Kinderopvangtoeslag vervangen door instellingsfinanciering in combinatie met ouderbijdrage (pag. 15)	PM-0?
Herijken minimumloon in de loop van 2024, met behoud van koppeling uitkeringen (pag. 14)	PM_plus
Invoering van een publieke basisverzekering voor alle werkenden inclusief zelfstandigen (pag. 15)	PM_plus
Toereikende landelijke regelingen en uitkeringen voor mensen met een inkomen rond het sociaal minimum (pag. 16)	PM_plus
Verbeteren nabestaandenpensioen (pag. 17)	PM_plus
Uitbreiding van het aantal beschutte plaatsen in de sociale werkvoorziening (pag. 40)	PM_plus
Verkorting van de loondoorbetaling bij ziekte tot 1 jaar waar werkgevers hun re-integratieverplichting voldoende zijn nagekomen.	PM_plus
Bevriezing aantal ambtenaren (NSC_001a)	-0,1
Sociale zekerheid (totaal) (excl. PM)	-0,1
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.1.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan sociale zekerheid van het verkiezingsprogramma van PVV

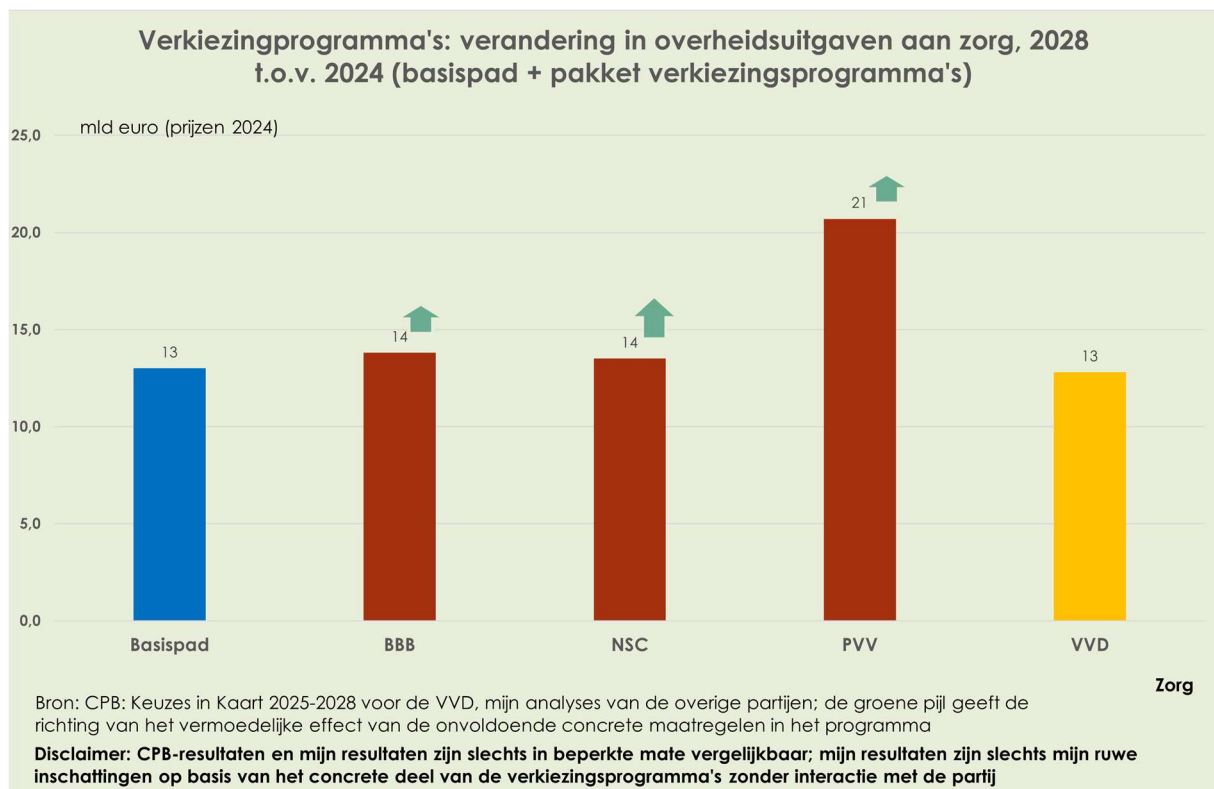
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Asielinstroom-beperkende maatregelen (Bijstandsuitkeringen)	PM_min
Verhogen huurtoeslag (pag. 45)	PM_plus
Verhogen minimumlonen met doorwerking op AOW en uitkeringen (pag. 45)	PM_plus
Financiële steun aan ouderen met een laag inkomen voor kosten dierenarts (pag. 27)	PM_plus
Niet afschaffen in 2025 van de IOAOW (PVV_005, pag. 45)	0,2
AOW-leeftijd naar 65 jaar (PVV_006, pag. 45)	4,5
Sociale zekerheid (totaal) (excl. PM)	4,7
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.1.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan sociale zekerheid van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Maatregelen kindgebonden budget (VVD_214)	1,2
Verhogen huurtoeslag (VVD_107, VVD_107_a, VVD_107_b)	1
Doorwerking bevroren huren op huurtoeslag (VVD_210)	0,6
Verhogen kinderbijslag (VVD_106)	0,5
Wml met 5% verhogen (VVD_104, VVD_104_a, VVD_104_b, VVD_104_c, VVD_104_d)	0,4
Verhogen AOW (VVD_212)	0,4
Dubbele AHK bijstand (VVD_213)	0,2
Niet invoeren hervorming kinderopvangtoeslag (VVD_223, VVD_223_a, VVD_223_b)	-2,3
Bevroren grenzen huurtoeslag (VVD_209)	-1,2
Harmoniseren vermogensgrenzen (VVD_118)	-0,9
Asielinstroom-beperkende maatregelen (Bijstandsuitkeringen) (VVD_164_b)	-0,3
Bevroren eigen risico, effect op zorgtoeslag (VVD_119_c)	-0,2
Flexibele AOW-leeftijd: tot vijf jaar later (VVD_225, VVD_225_a)	-0,2
Sociale zekerheid	-0,8

1.2 ZORG

- De verwachte zorguitgaven in 2024 zijn 106 mld euro en zonder maatregelen nemen de uitgaven tussen 2024 en 2028 toe met 13 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de VVD wil ombuigen om de zorg.
 - De voorstellen voor het eigen risico in de zvw variëren van bevrozing (VVD), sterke verlaging op termijn (BBB) tot afschaffing (PVV); NSC wil een eigen risico per behandeling.
 - Alleen de VVD wil de tandarts niet toevoegen aan het basispakket.
 - Alleen de PVV en BBB willen bejaardentehuizen (verzorgingstehuizen) terug.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - Bij alle partijen blijft de stijging van de zorguitgaven in de komende jaren groot.

Tabel 1.2.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan zorg van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering nieuwbouw bejaardentehuizen (pag. 36)	PM_plus
Sterke verlaging van het eigen risico (pag.62)	PM_plus
Meer verzekeringsartsen bij UWV (pag. 44)	PM_plus
Intensivering op de basiszorg (extra middelen huisartsen, langere consulten huisartsen, behoud apotheekhoudende huisarts, behoud acute zorg in de regio, verhoging budget thuiszorgdiensten, passende vergoeding mantelzorgers; pag. 58-59, 61)	PM_plus
Meer verpleeghuisplekken (pag.60)	PM_plus
Intensivering zorguitgaven door beperking rol zorgverzekeraars bij vaststelling passende zorg en vergroting rol zorgverleners (pag. 60)	PM_plus
Intensivering door afspraken van zorgverzekeraars met collectieven zorgverleners in plaats van individuele zorgverleners (pag. 60)	PM_plus
Intensivering zorg long-covid patiënten (pag.64)	PM_plus
Verruimen toegang Wlz (BBB_006)	0,3
Periodieke controle tandheelkundige zorg en meer fysiotherapie in basispakket (BBB_007)	0,5
Zorg (totaal) (excl. PM)	0,8
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.2.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan zorg van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering op preventie (pag. 45)	PM_plus
Intensivering op breedtesport (pag. 45)	PM_plus
Eigen risico per behandeling (pag. 45)	PM_plus
Niet-bewezen zorg uit het basispakket (pag. 47)	PM_min
Periodieke controles tandarts in basispakket (NSC_007)	0,4
Afschaffen eigen bijdrage kraamzorg (NSC_008)	0,1
Zorg (totaal) (excl. PM)	0,5
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.2.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan zorg van het verkiezingsprogramma van PVV

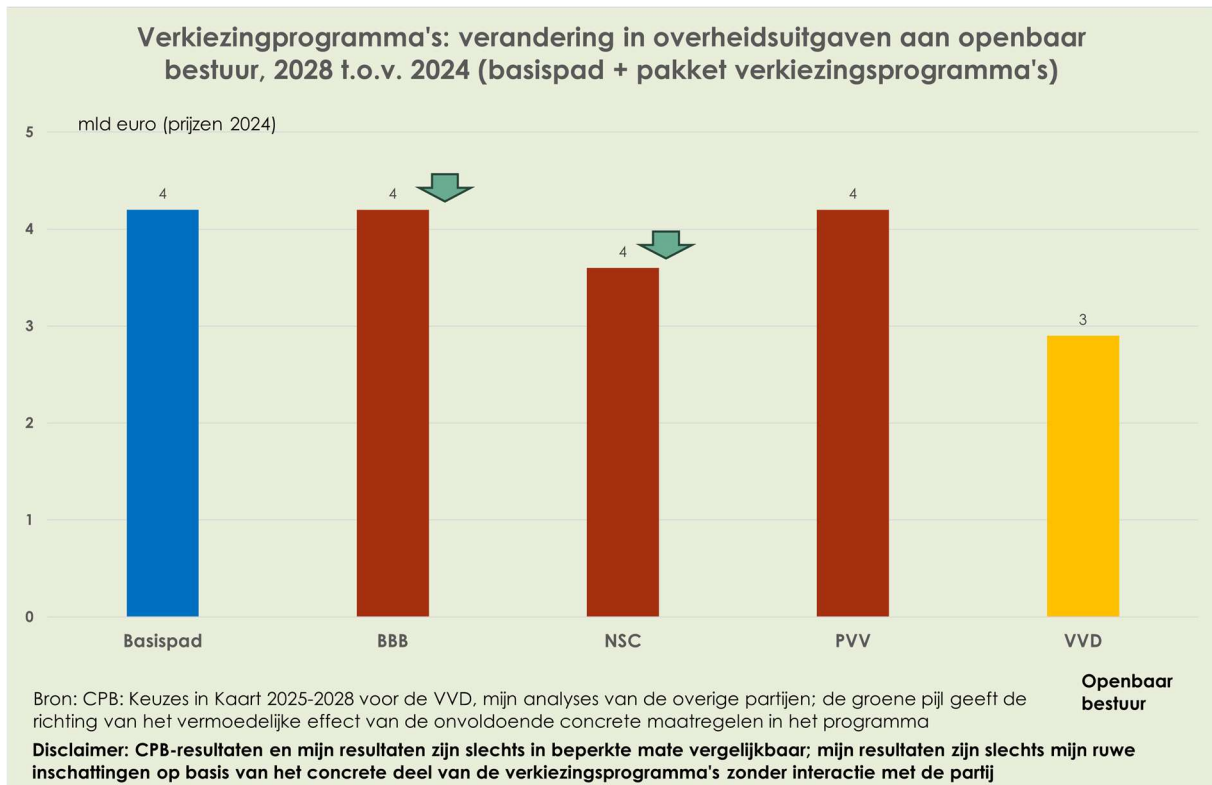
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering op de zorguitgaven (meer handen aan het bed, zorgcrisisreserve, terugdringing wachtlijsten jeugdzorg) (pag. 45 en 17)	PM_plus
Extra verpleeghuisplekken (pag. 17)	PM_plus
Verzorgingshuizen terug (pag. 17)	PM_plus
Afschaffen van eigen risico in de zvw (PVV_003, pag. 45)	6,0
Basispakket uitbreiden met mondzorg (PVV_004, pag. 45)	1,7
Zorg (totaal) (excl. PM)	7,7
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.2.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan zorg van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Bevriezen verplicht eigen risico in de Zvw op 385 euro (VVD_119_a)	0,8
Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (VVD_124)	-0,4
Afschaffen verplichte vergoeding niet-gecontracteerde zorg (VVD_229)	-0,4
Sluiten automatische uitbreiding basispakket (VVD_217, VVD_217_a, VVD_217_b)	-0,3
Zorg	-0,2
Totaal PM:	-

1.3 OPENBAAR BESTUUR

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 93,9 mld euro; zonder maatregelen is de verwachte stijging tussen 2024 en 2028 4 mld euro. Openbaar bestuur is inclusief Gemeente- en Provinciefonds.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - VVD en NSC willen vermindering ambtenarenapparaat; BBB en PVV laten zich daar niet over uit.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 1.3.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan openbaar bestuur van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Maximering tarief zzp'ers (met reële toeslag) in overheidssector	PM_min
Oprichting Ministerie van Digitalisering en Minister voor Regio's	0
Openbaar bestuur (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_min

Tabel 1.3.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan openbaar bestuur van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Uitbreiding van de ondersteuning van de Tweede Kamer, onder meer met een bureau voor Technologie (pag. 11)	PM_plus
Structurele uitbreiding COA capaciteit voor eerste opvang (pag. 26)	PM_plus
Taakstelling departementen gekoppeld aan terugdringing regels en administratieve lasten (pag. 77)	PM_min
Bevriezing aantal ambtenaren (NSC_001b)	-0,5
Vermindering externe huur (NSC_002)	-0,1
Oprichting Ministerie voor Migratiebeleid (NSC_005)	0
Openbaar bestuur (totaal) (excl. PM)	-0,6
Totaal PM:	PM_min

Tabel 1.3.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan openbaar bestuur van het verkiezingsprogramma van PVV

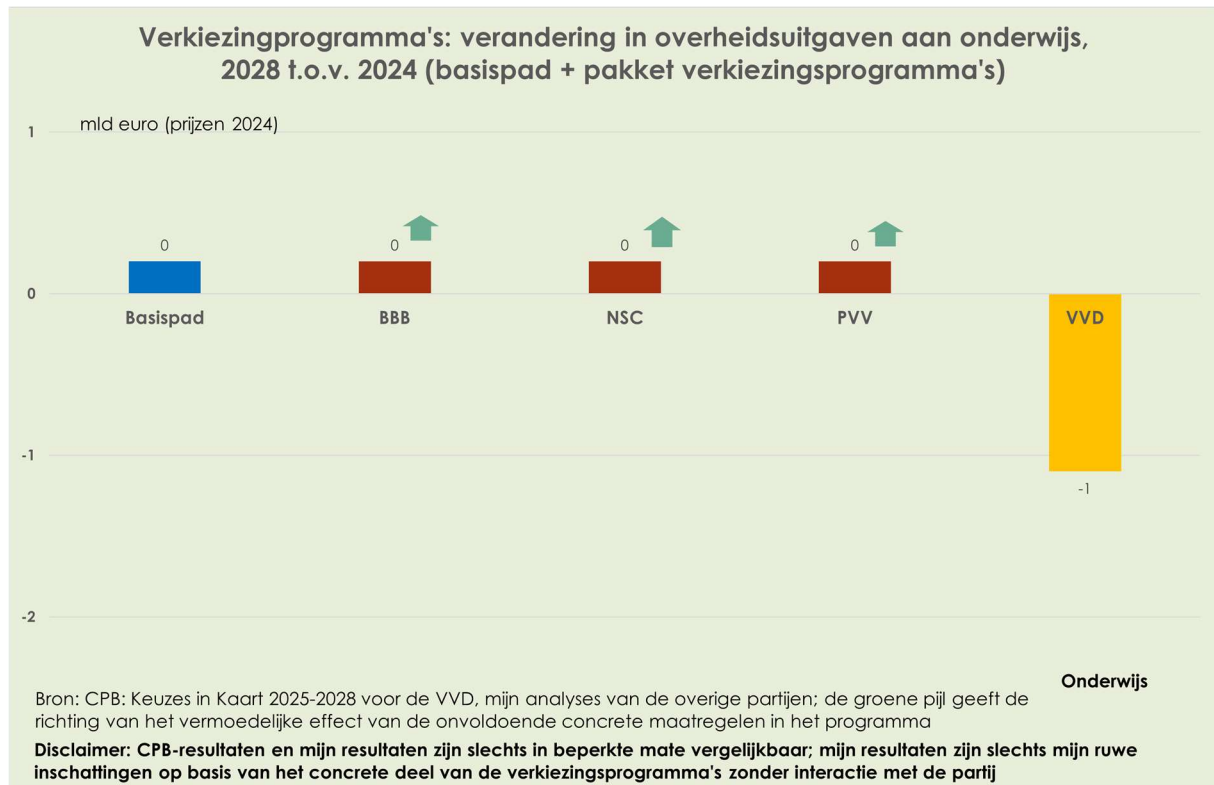
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Openbaar bestuur (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	-

Tabel 1.3.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan openbaar bestuur van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Ombuiging Nationaal Groeifonds: openbaar bestuur (VVD_156_b, VVD_156_c)	-0,9
Ombuiging provinciefonds (VVD_222_a)	-0,3
Apparaatskorting Rijk: openbaar bestuur (VVD_101_a)	-0,2
Openbaar bestuur	-1,3

1.4 ONDERWIJS

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 57 mld euro en de verwachte toename tussen 2024 en 2028 is 0 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de VVD wil ombuigen op onderwijs
 - De BBB wil rente op studieschulden verlagen; de NSAC wil de rente voor de 'pechgeneratie' verlagen; PVV en VVD hebben hier geen maatregelen.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - Partijen willen het aantal buitenlandse studenten verminderen

Tabel 1.4.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan onderwijs van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering op bewegingsonderwijs op de basisschool (pag. 63)	PM_plus
Extra middelen voor basisscholen in de kleinere kernen (pag. 78)	PM_plus
Extra middelen voor avondscholen (pag. 78)	PM_plus
Extra middelen passend onderwijs (indien nodig) (pag. 79)	PM_plus
Hogere compensatie 'pechgeneratie' (studenten 2015-2022 onder leenstelsel) (pag. 79)	PM_plus
Afschaffen rente op studieschuld (pag.79)	PM_plus
Onderwijs (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.4.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan onderwijs van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Verhoging collegegeld voor niet-EU studenten (pag. 26)	PM_min
Intensivering lerarenopleidingen (pag. 35)	PM_plus
Intensivering speciaal onderwijs (pag. 35)	PM_plus
Subsidie voor stages bij mkb'ers met een kleine beurs (pag. 35)	PM_plus
Regiotoeslagen voor (v)mbo-onderwijs om reistijden van studenten te beperken (pag. 36)	PM_plus
Laag houden van de rente op studieschulden voor de 'pechgeneratie' (pag. 36)	PM_plus
Intensivering primaire geldstromen voor universiteiten en startersbeurzen jonge onderzoekers (pag. 36)	PM_plus
Versterking onderzoek gericht op relevante Nederlandse beleidsvraagstukken (pag. 36)	PM_plus
Persoonlijk ontwikkelbudget voor alle werkenden (pag. 37)	PM_plus
Creatie financieringsarrangementen die samenwerking scholen, kinderopvang en andere instellingen bevorderen (pag. 37)	PM_plus
Dienjaar na middelbareschooltijd (pag. 72)	PM_plus
Onderwijs (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.4.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan onderwijs van het verkiezingsprogramma van PVV

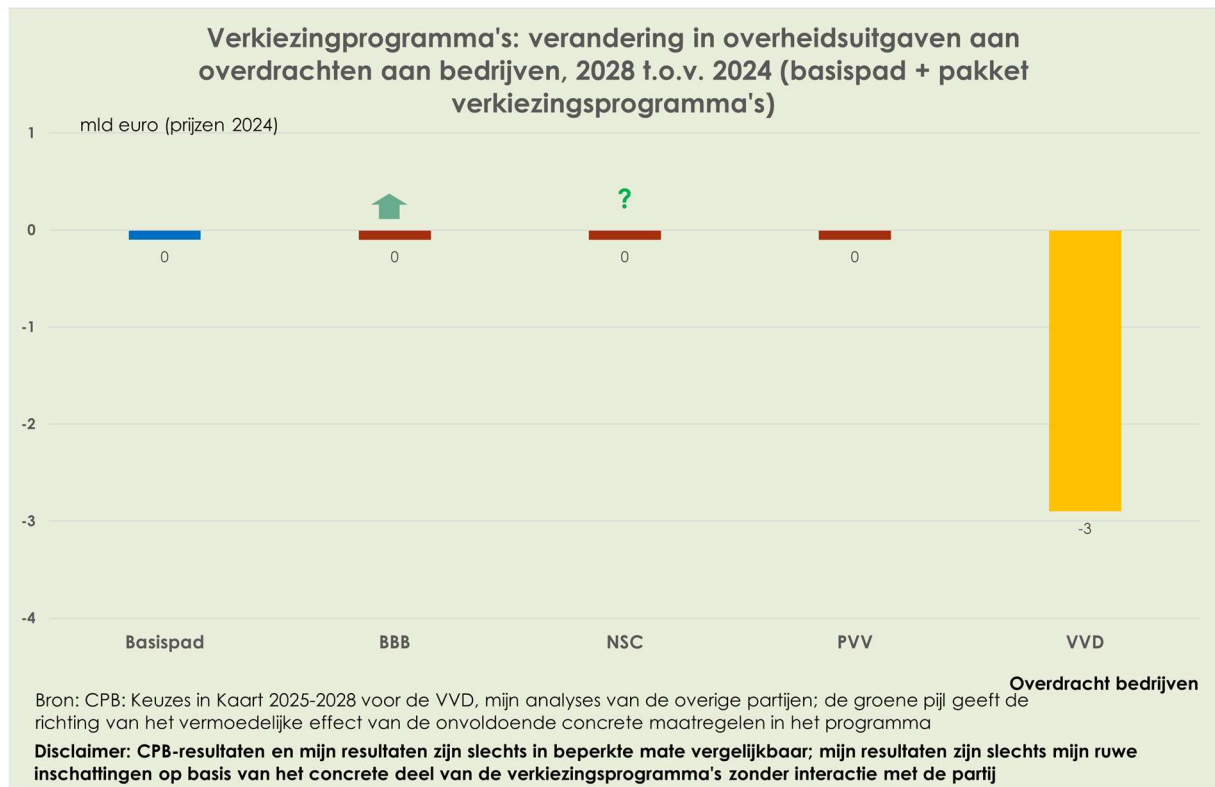
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering op de onderwijsuitgaven (meer leraren voor de klas, kleinschalig onderwijs) (pag. 45 en 34)	PM_plus
Forse beperking van het aantal buitenlandse studenten (pag. 34)	PM_min
Onderwijs (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.4.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan onderwijs van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Verlagen werkdruk en verbeteren basisvaardigheden (VVD_141)	0,2
Afschaffen les gelden en verhogen subsidie praktijkleren voor tekortberoepen (VVD_142)	0,2
Verlengen subsidie voor schoolmaaltijden op achterstandsscholen (VVD_219)	0,2
Ombuiging Fonds voor Onderzoek en Wetenschap (VVD_144)	-0,5
Verminderen aantal internationale studenten met bestuurlijk akkoord (VVD_149)	-0,4
Verplichten Nederlandse taal in bacheloropleidingen met uitzonderingen voor technische universiteiten (VVD_154)	-0,4
Meer mbo-studenten opleiden via bbl (VVD_148)	-0,2
Afschaffen brede brugklassen en beperken programma School en Omgeving (VVD_146)	-0,2
Afschaffen sectorplannen wetenschappelijk onderwijs en onderzoek (VVD_153)	-0,2
Onderwijs	-1,3

1.5 OVERDRACHTEN AAN BEDRIJVEN

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 23 mld euro; zonder maatregelen is de verwachte toename tussen 2024 en 2028 0 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen BBB wil op overdrachten aan bedrijven (inclusief woningcorporaties) intensiveren; alleen de VVD wil hier ombuigen.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 1.5.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan overdrachten aan bedrijven van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Facilitering splitsen van woningen (pag. 37)	PM_plus
Overdrachten aan woningcorporaties om 30.000 woningen per jaar te bouwen (pag.38)	PM_plus
Overdrachten aan woningcorporaties voor bouw middenhuurwoningen (pag. 39)	PM_plus
Voeren van ambitieuze industriepolitiek (pag.48)	PM_plus
Subsidie voor voedselproductie dichtbij (of invoering van toeslag per kilometer om voedselproductie ver weg tegen te gaan) (pag. 69)	PM_plus
Overdrachten aan bedrijven (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.5.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan overdrachten aan bedrijven van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Kritisch bezien welke uitgaven die nu lopen via het Groeifonds, na het schrappen van het fonds zullen gaan lopen via de reguliere begrotingshoofdstukken (pag. 77); samenvoegen van Groeifonds, delen van RVO en InvestNL tot een Nationale Ontwikkelingsmaatschappij (pag. 41)	PM_min
Subsidie aan werkgevers om woningen te bouwen voor hun werknemers (pag. 20)	PM_plus
Duurzaamheidsleningen voor het kleine mkb (pag. 40)	PM_plus
Overdrachten aan bedrijven (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	?

Tabel 1.5.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan overdrachten aan bedrijven van het verkiezingsprogramma van PVV

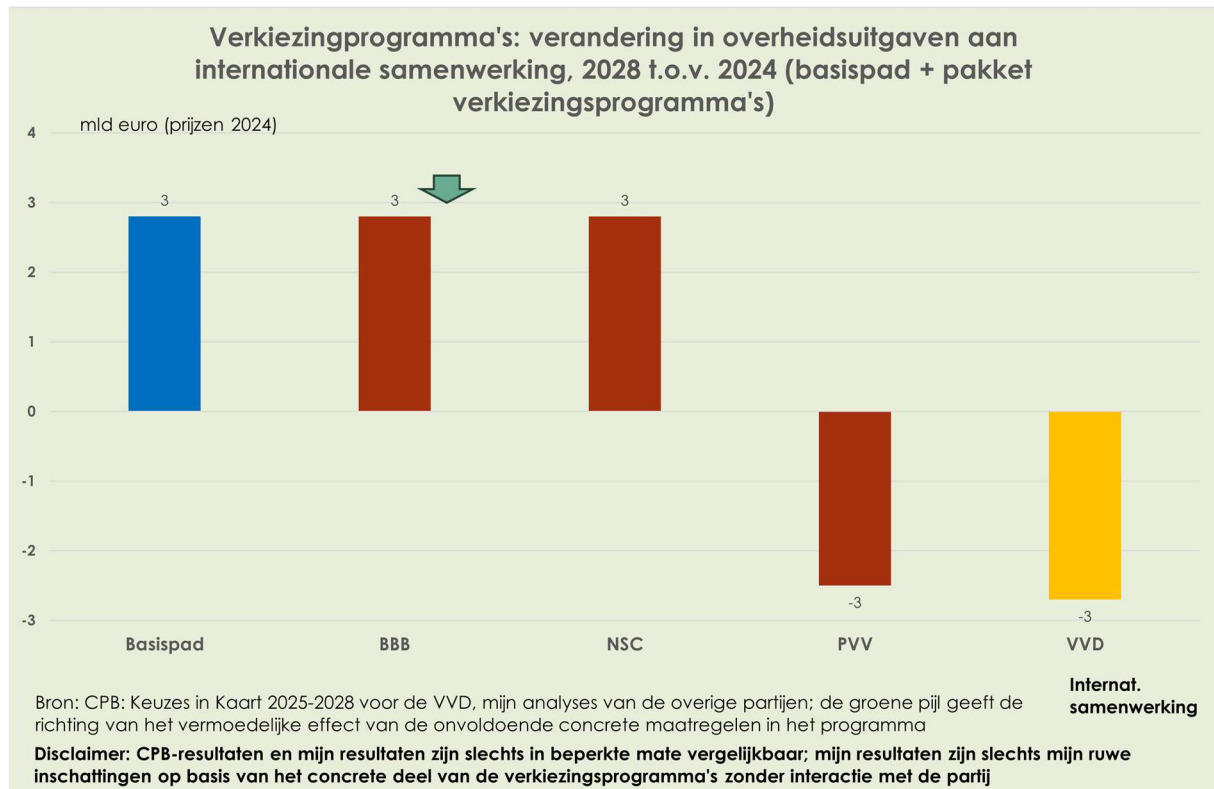
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Overdrachten aan bedrijven (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	-

Tabel 1.5.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan overdrachten aan bedrijven van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Ombuiging Nationaal Groeifonds: overdrachten aan bedrijven (VVD_156_a)	-1,7
Subsidietaakstelling: overdrachten aan bedrijven (VVD_230_a)	-0,8
Compensatie transitievergoeding beperken tot kleine werkgevers (VVD_113)	-0,3
Afschaffen NGF (VVD_156)	0
Overdracht bedrijven (excl. PM)	-2,8

1.6 INTERNATIONALE SAMENWERKING

- De verwachte uitgaven in 2024 bedragen 20 mld euro (inclusief overdrachten EU); zonder maatregelen is de verwachte toename tussen 2024 en 2028 3 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen NSC wil niet ombuigen op ontwikkelingshulp
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 1.6.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan internationale samenwerking van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Ontwikkelingshulp op gemiddelde EU-lidstaten (pag. 121; ca. 1,2 mld euro)	PM_min
Internationale samenwerking (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_min

Tabel 1.6.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan internationale samenwerking van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Internationale samenwerking (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	-

Tabel 1.6.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan internationale samenwerking van het verkiezingsprogramma van PVV

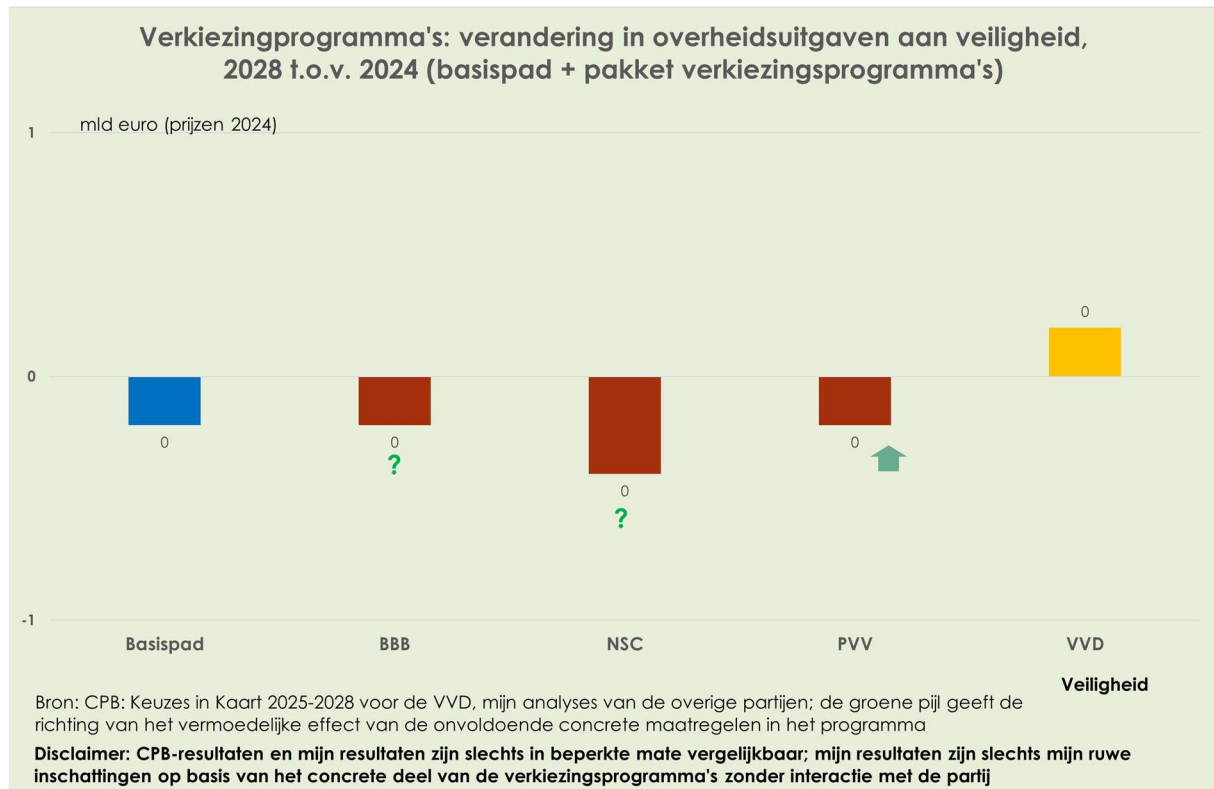
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Stoppen met ontwikkelingshulp (PVV_007, pag. 45 en 43)	-5,3
Internationale samenwerking (totaal) (excl. PM)	-5,3
Totaal PM:	-

Tabel 1.6.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan internationale samenwerking van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
ODA beperken tot noodhulp, verplichte bijdragen en opvang in de regio (VVD_224)	-5,3
20% korting non-ODA budget (VVD_169)	-0,2
Internat. samenwerking	-5,5
	-

1.7 VEILIGHEID

- De verwachte uitgaven in 2024 bedragen 19 mld euro; zonder maatregelen stijgen de uitgaven tussen 2024 en 2028 met 0 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - -
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - Alle partijen willen de uitgaven aan COA, IND en Nidos terugbrengen door asielbeperkende maatregelen.
 - Alle partijen willen de uitgaven verhogen voor politie en/of justitie.

Tabel 1.7.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan veiligheid van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Asielinstroom-beperkende maatregelen (COA, IND, Nidos)	PM_min
Meer politiebureaus in de regio's (pag.88)	PM_plus
Veiligheid (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	?

Tabel 1.7.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan veiligheid van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Stapsgewijze afbouw van de eigen bijdrage aan de sociale advocatuur (pag. 9)	PM_plus
Intensivering om capaciteit justitiële keten uit te breiden (pag. 65)	PM_plus
Asielinstroom-beperkende maatregelen (COA, IND, Nidos)	PM_min
Bevriezing aantal ambtenaren (NSC_001c)	-0,2
Veiligheid (totaal) (excl. PM)	-0,2
Totaal PM:	?

Tabel 1.7.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan veiligheid van het verkiezingsprogramma van PVV

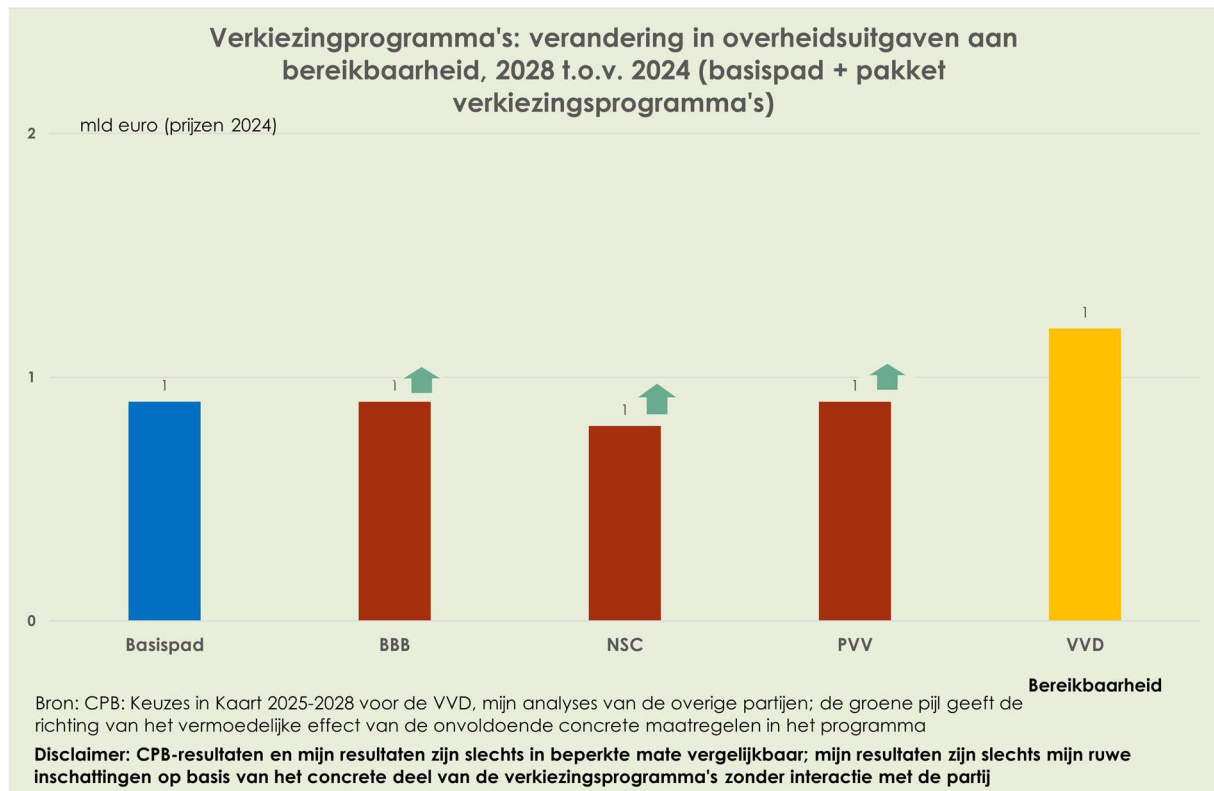
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering op veiligheidsuitgaven (meer politie op straat, 10.000 extra politieagenten, heropenen wijkpolitiebureaus) (pag. 45 en 17)	PM_plus
Asielinstroom-beperkende maatregelen (COA, IND, Nidos)	PM_min
Veiligheid (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.7.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan veiligheid van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering politie (VVD_160)	0,4
Intensivering veiligheidsdomein (VVD_161)	0,2
Intensivering AIVD, NCTV en cyberveiligheid (VVD_162)	0,2
Intensivering justitie en rechtspraak (VVD_166)	0,2
Asielinstroom-beperkende maatregelen (COA, IND, Nidos) (VVD_164_a)	-0,6
Veiligheid	0,4

1.8 BEREIKBAARHEID

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 12 mld euro; zonder maatregelen stijgen de uitgaven tussen 2024 en 2028 naar verwachting met 1 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - BBB en NSC wil intensiveren op openbaar vervoer, PVV wil intensiveren op wegen en VVD wil via het Mobiliteitsfonds intensiveren op beide.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 1.8.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan bereikbaarheid van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Versterking buslijnen tussen kernen (pag.100)	PM_plus
Extra investeringen in fiets-, spoor-, auto- en vaarwegen (pag. 102)	PM_plus
Bereikbaarheid (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.8.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan bereikbaarheid van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering fietsenstallingen bij OV-knooppunten (pag. 57)	PM_plus
Intensivering op hoogfrequent openbaar vervoer (pag. 57)	PM_plus
Aanleg Lelylijn (pag. 57)	PM_plus
Bevriezing aantal ambtenaren (NSC_001d)	-0,1
Bereikbaarheid (totaal) (excl. PM)	-0,1
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.8.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan bereikbaarheid van het verkiezingsprogramma van PVV

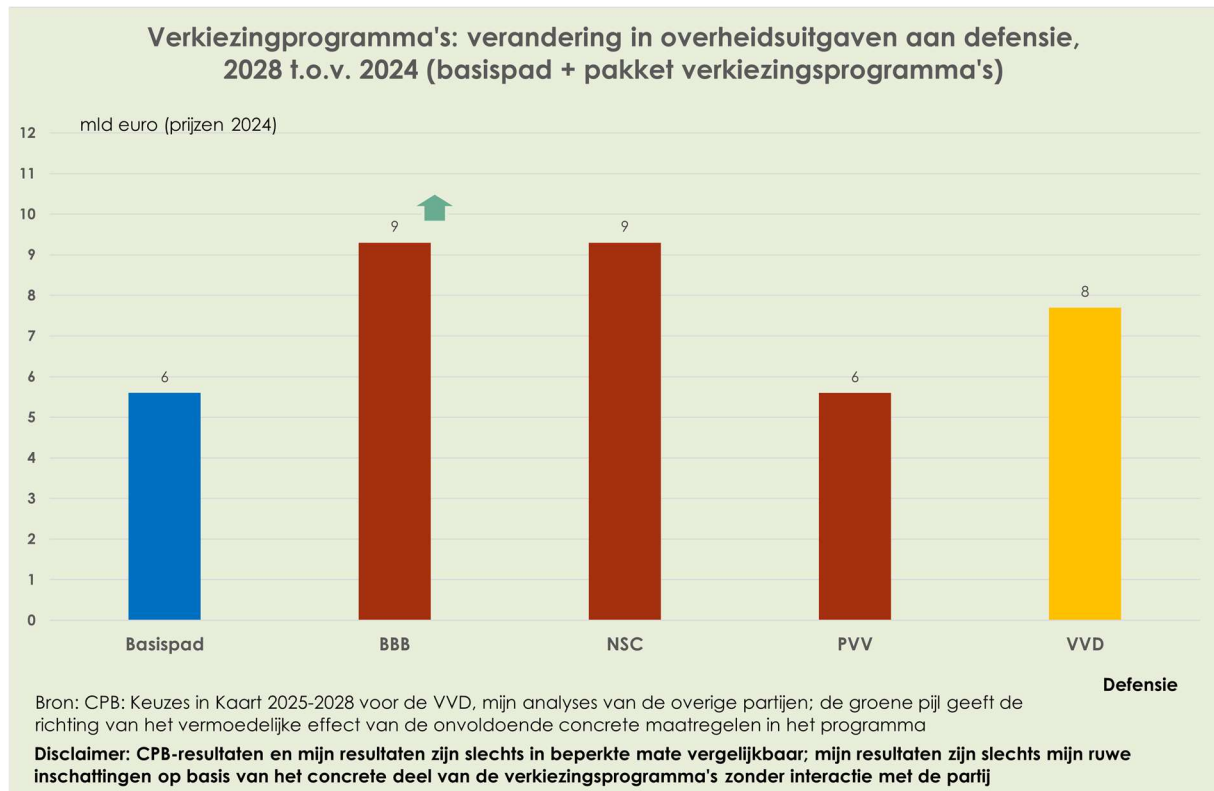
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Verhoging investeringen in wegeaanleg (pag. 40)	PM_plus
Bereikbaarheid (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.8.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan bereikbaarheid van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering Mobiliteitsfonds en bereikbaarheid (VVD_158)	0,3
Bereikbaarheid	0,3

1.9 DEFENSIE

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 14 mld euro; zonder maatregelen stijgen de uitgaven aan defensie 6 mld euro tussen 2024 en 2028.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de PVV wil niet intensiveren op defensie.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 1.9.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan defensie van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Verhogen salarissen onderofficieren (pag. 126)	PM_plus
Defensie-uitgaven naar 2% bbp (BBB_003)	3,7
Defensie (totaal) (excl. PM)	3,7
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.9.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan defensie van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Uitgaven naar 2% bnp (NSC_009)	3,7
Defensie (totaal) (excl. PM)	3,7
Totaal PM:	-

Tabel 1.9.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan defensie van het verkiezingsprogramma van PVV

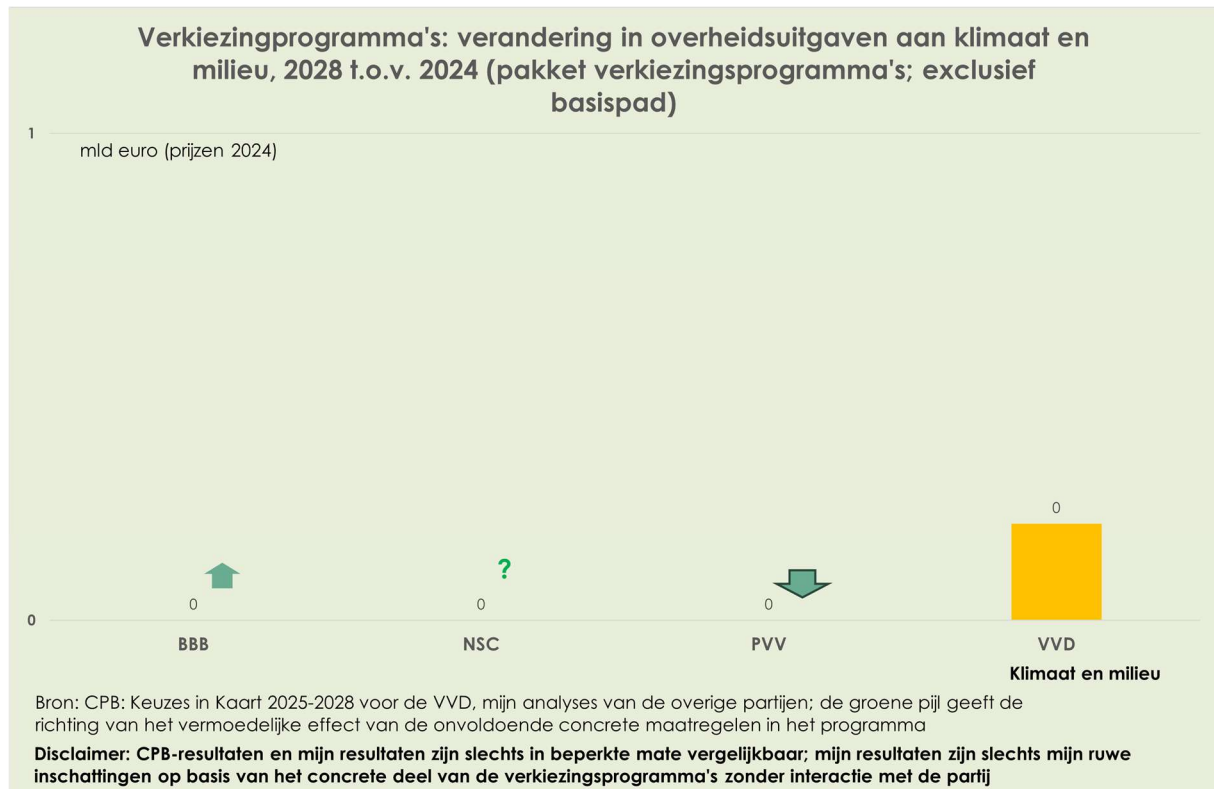
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Defensie (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	-

Tabel 1.9.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan defensie van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensiveringen defensie (VVD_159, VVD_159_a, VVD_159_b, VVD_159_c, VVD_159_d, VVD_159_e, VVD_159_f, VVD_159_g)	2,1
Apparaatskorting Rijk: defensie (VVD_101_b)	0
Defensie	2,1

1.10 KLIMAAT EN MILIEU

- Zonder beleidswijzigingen zijn de uitgaven in 2028 aan het Klimaatfonds 4,7 mld euro en aan het Transitiefonds (stikstof) 3,4 mld euro.³
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de PVV wil duidelijk ombuigen op de uitgaven voor klimaat en milieu.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

³ Zie pag. 18 van <https://www.cpb.nl/startnotitie-keuzes-in-kaart-2025-2028>

Tabel 1.10.1 Effecten op de overheidsuitgaven aan klimaat en milieu van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Versnelling verduurzaming sociale huurwoningen (pag. 38)	PM_plus
Klimaat en milieu (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.10.2 Effecten op de overheidsuitgaven aan klimaat en milieu van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Investeringen in verzwaring energienetwerk (pag. 55)	PM_plus
Middelen naar gemeenten voor energiebesparende maatregelen woningen (pag. 56)	PM_plus
Ombuiging na brede heroverweging op de extra uitgaven in het basispad (pag. 77)	PM_min
Klimaat en milieu (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	?

Tabel 1.10.3 Effecten op de overheidsuitgaven aan klimaat en milieu van het verkiezingsprogramma van PVV

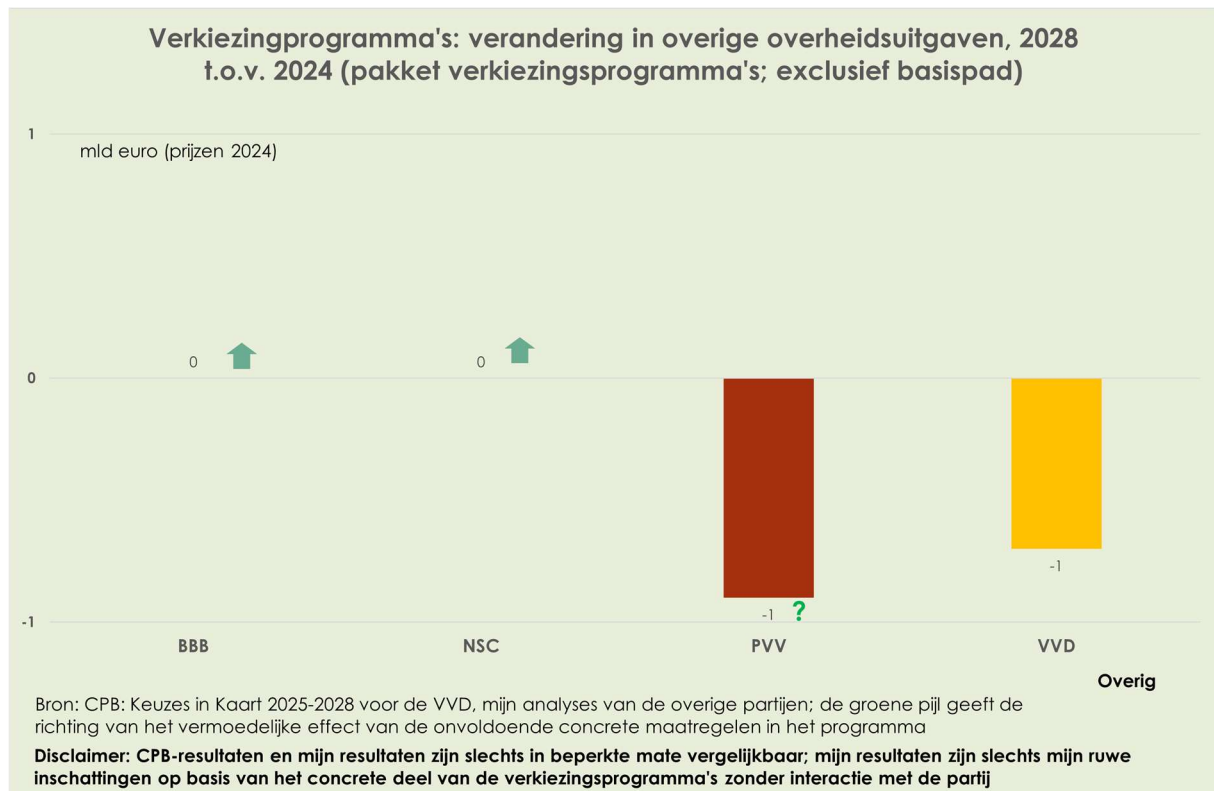
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Bezuiniging op klimaat- en stikstofuitgaven, schrappen SDE++ en andere klimaatsubsidies (pag. 45 en 23)	PM_min
Intensivering van uitgaven tegen hoogwater in Limburg, Brabant en Gelderland (pag. 40)	PM_plus
Klimaat en milieu (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_min

Tabel 1.10.4 Effecten op de overheidsuitgaven aan klimaat en milieu van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Intensivering ondergrondse CO2-opslag (VVD_174)	0,2
Klimaat en milieu	0,2

1.11 OVERIG

- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - De PVV wil de NPO afschaffen, de VVD wil ombuigen op de NPO; BBB en NSC hebben geen maatregelen hierover opgenomen in het verkiezingsprogramma.
 - Alleen de PVV wil de subsidies op kunst en cultuur schrappen.
 - Alleen de NSC wil de armslag van woningcorporaties vergroten
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 1.11.1 Effecten op de overige overheidsuitgaven van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Garantieregeling voor starters met lagere -en middeninkomens (premie A woningen) (pag. 38)	PM_plus
Overig (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.11.2 Effecten op de overige overheidsuitgaven van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Aanhouden van voedselvoorraad, watervoorraad en contant geld voor noodsituatie (pag. 15)	PM_plus
Locatiegebonden subsidies voor sociale huurwoningen (pag. 21)	PM_plus
Intensivering van de overdracht van het Rijk aan woningcorporaties om lage middenhuurwoningen te bouwen (pag. 21)	PM_plus
Stimuleringsfonds voor nationale en streekproducties in toneel, musical en film (pag. 31)	PM_plus
Herverdeling van middelen voor kunst en cultuur van Randstad naar landelijk gebied (pag. 31)	0
Overig (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 1.11.3 Effecten op de overige overheidsuitgaven van het verkiezingsprogramma van PVV

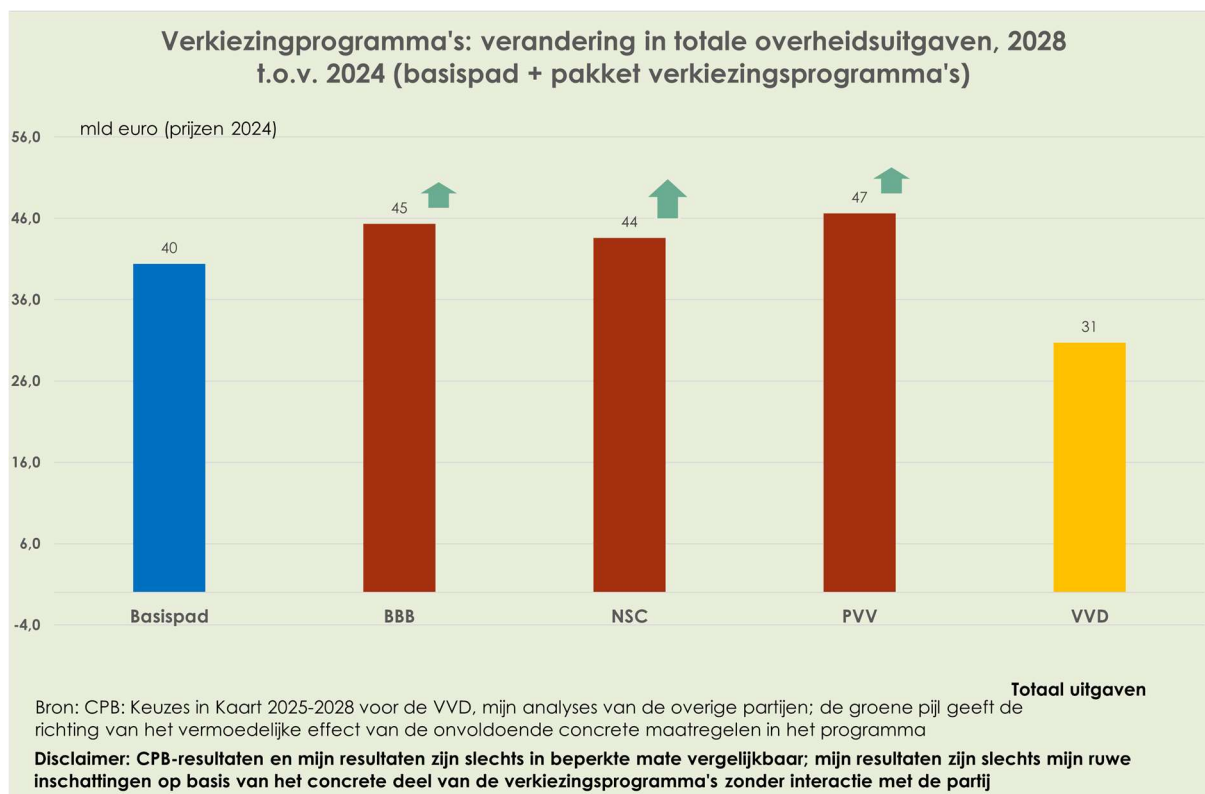
Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Schrappen van subsidies voor kunst en cultuur (pag. 45)	PM_min
Extra ouderenwoningen (pag. 17)	PM_plus
Afschaffing NPO (PVV_010; pag. 30)	-0,9
Overig (totaal) (excl. PM)	-0,9
Totaal PM:	?

Tabel 1.11.4 Effecten op de overige overheidsuitgaven van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging	
	2028
Ombuiging NPO (VVD_176)	-0,4
Afschaffen maatschappelijke diensttijd (VVD_147)	-0,2
Subsidietaakstelling: overige uitgaven (VVD_230_b)	-0,1
Overig	-0,7

1.12 TOTAAL OVERHEIDSUITGAVEN

- De verwachte uitgaven in 2024 zijn 472 mld euro; zonder maatregelen nemen de uitgaven naar verwachting toe met 40 mld euro tussen 2024 en 2028.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de VVD wil per saldo ombuigen op de overheidsuitgaven.

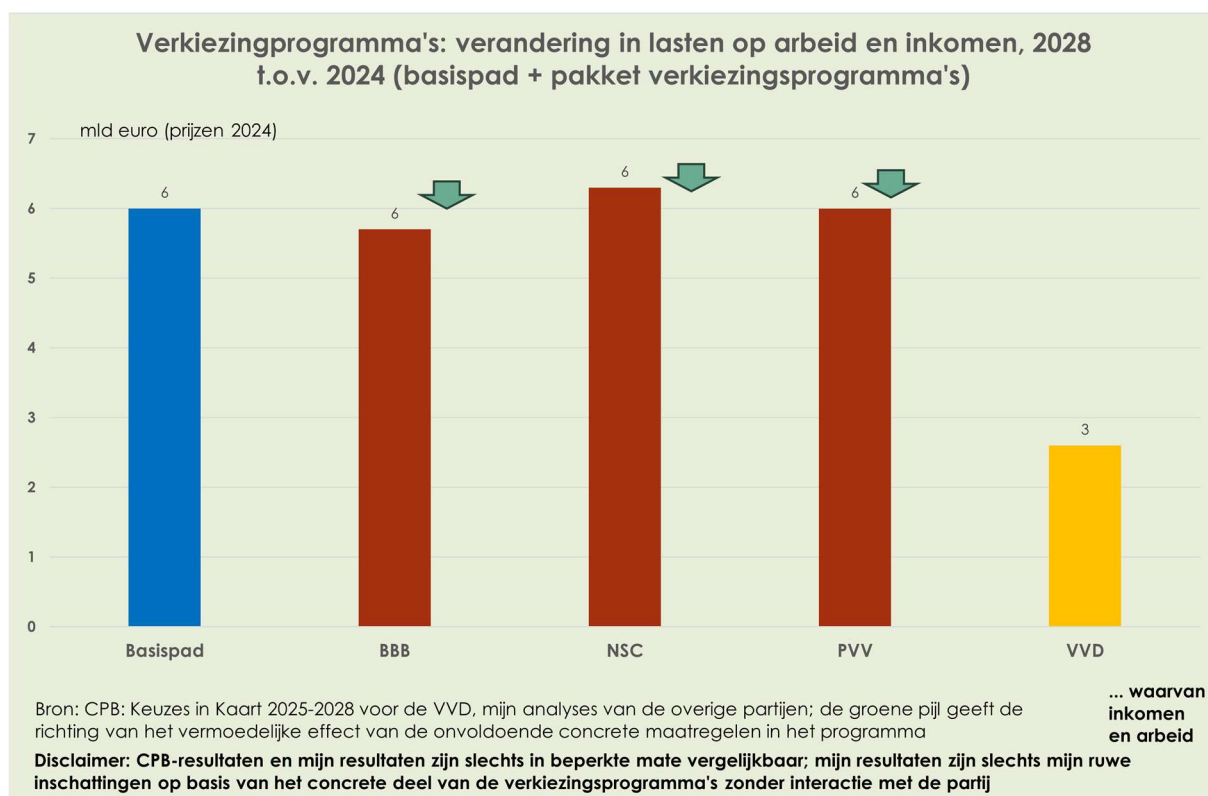
Tabel 1.9.1 Effecten op de overheidsuitgaven van de verkiezingsprogramma's van BBB, NSC, PVV en VVD

Netto intensiveringen in 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro				
(+) betekent intensivering; (-) betekent ombuiging				
	BBB	NSC	PVV	VVD
Sociale zekerheid (excl. PM)	0,4	-0,1	4,7	-0,8
Zorg (excl. PM)	0,8	0,5	7,7	-0,2
Openbaar bestuur (excl. PM)	0	-0,6	0,0	-1,3
Onderwijs (excl. PM)	0	0	0,0	-1,3
Overdracht bedrijven (excl. PM)	0	0	0,0	-2,8
Internat. Samenwerking (excl. PM)	0	0	-5,3	-5,5
Veiligheid (excl. PM)	0	-0,2	0,0	0,4
Bereikbaarheid (excl. PM)	0	-0,1	0,0	0,3
Defensie (excl. PM)	3,7	3,7	0,0	2,1
Klimaat en milieu (excl. PM)	0	0	0,0	0,2
Overig (excl. PM)	0	0	-0,9	-0,7
Totaal uitgaven (excl. PM)	4,9	3,2	6,2	-9,7
PM totaal:	PM-plus	PM-plus	PM-plus	

2 LASTEN

2.1 INKOMEN EN ARBEID

- In 2024 is het totaal van loon- en inkomstenheffingen, premies werknemersverzekeringen en zorgverzekeringspremies naar verwachting 221 mld euro.⁴ Zonder maatregelen stijgen de lasten beleidsmatig met 6 mld euro tussen 2024 en 2028.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de VVD wil het aangrijpingspunt van het hoogste tarief van box1 verlagen.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - Alle partijen willen lasten op inkomen en arbeid verlagen t.o.v. het basispad.

⁴ Op basis van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/verzamelde-bijlagen-cmev2024-MLT-17augustus2023.xlsx>

Tabel 2.1.1 Effecten op de lasten op inkomen en arbeid van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verhoging belastingvrije voet en/of invoering negatieve inkomstenbelasting (i.c.m. afschaffing toeslagen) (pag. 43 en 52)	PM_min
Afschaffing van niet-efficiënte fiscale regelingen (pag. 52)	PM_plus
Afschaffen boxenstelsel (alle daadwerkelijke inkomsten gezamenlijk belasten)	?
Fictieve inkomsten niet langer belasten	PM_min
Terugdraaien aanpassing leegwaardratio (BBB_004)	-0,2
Verlaging heffings- en invorderingsrente (BBB_005)	-0,1
Inkomen en arbeid (totaal) (excl. PM)	-0,3
Totaal PM:	PM_min

Tabel 2.1.2 Effecten op de lasten op inkomen en arbeid van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Opbrengst frequent flyerprogramma's belastbaar (pag. 58)	PM_plus
Maatregelen die bijdragen aan de bestaanszekerheid van de lagere en middeninkomens via de bestaande fiscale instrumenten (pag. 77)	PM_min
Start met hervorming en vereenvoudiging van het stelsel van belastingen, kortingen en toeslagen (pag. 77)	?
Vermindering fiscale regelingen (pag. 77) Met uitzondering van de fiscale behandeling van de eigen woning (pag. 20)	PM_plus
Verhogen van de belastingvrije stagevergoeding naar 450 euro per maand (pag. 36)	PM_min
Versobering ex-pat regeling (NSC_003)	0,3
Inkomen en arbeid (totaal) (excl. PM)	0,3
Totaal PM:	PM_min

Tabel 2.1.3 Effecten op de lasten op inkomen en arbeid van het verkiezingsprogramma van PVV

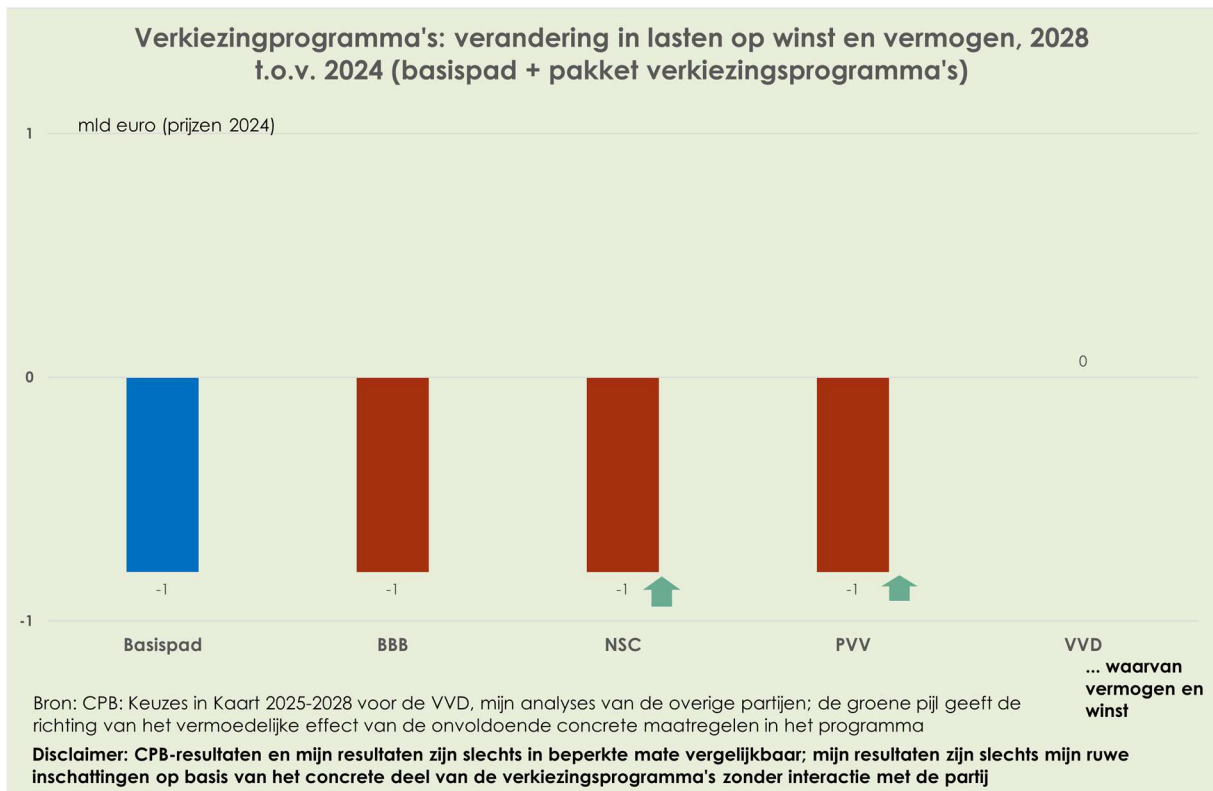
Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Forse lastenverlaging voor huishoudens (pag. 45)	PM_min
Verhoging ouderenkorting (pag. 45)	PM_min
Aanpassing expat-regeling (pag. 45)	PM_plus
Inkomen en arbeid (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_min

Tabel 2.1.4 Effecten op de lasten op inkomen en arbeid van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verhogen arbeidskorting (VVD_179)	-6,0
Verlagen tarief eerste schijf box 1 (VVD_178)	-3,0
Terugdraaien uitfasering inkomensafhankelijke combinatiekorting (VVD_184)	-0,5
Verhogen algemene heffingskorting (VVD_180)	-0,5
Verhogen ouderenkorting (VVD_181)	-0,4
Verlaging Aof-premie kleine werkgevers (VVD_182)	-0,2
Verhogen onbelaste reiskostenvergoeding (VVD_196)	-0,2
Verlagen aangrijpingspunt toptarief box 1 (VVD_187, VVD_187_a, VVD_187_b)	5,4
Verlaging verplichtstelling pensioenopbouw tot 60.000 euro (VVD_188, VVD_188_b, VVD_188_c)	1,4
Mogelijkheid tijdelijk stopzetten betaling pensioenpremies (max. vijf jaar) (VVD_226, VVD_226_b, VVD_226_c)	0,4
Minder indexeren aangrijpingspunt tarief tweede schijf voor gepensioneerden (VVD_221)	0,3
totaal inkomen en arbeid	-3,4

2.2 VERMOGEN EN WINST

- In 2024 bedraagt de vennootschapsbelasting (excl. gas) naar verwachting 46 mld euro.⁵ Zonder maatregelen dalen de lasten op vermogen en winst beleidsmatig met 1 mld euro tussen 2024 en 2028.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de PVV wil de bankenbelasting verhogen.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

⁵ Op basis van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/verzamelde-bijlagen-cmev2024-MLT-17augustus2023.xlsx>

Tabel 2.2.1 Effecten op de lasten op winst en vermogen van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Vermogen en winst (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	-

Tabel 2.2.2 Effecten op de lasten op winst en vermogen van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Vermindering fiscale regelingen (pag. 77)	PM_plus
Maatregelen om de rol als fiscaal doorstroomparadijs te beëindigen (pag. 78)	PM_plus
Vermogensrendementsheffing op basis van daadwerkelijke inkomsten en winsten (pag. 78)	?
Heffing om grondspeculatie tegen te gaan (pag. 20)	PM_plus
Vermogen en winst (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 2.2.3 Effecten op de lasten op winst en vermogen van het verkiezingsprogramma van PVV

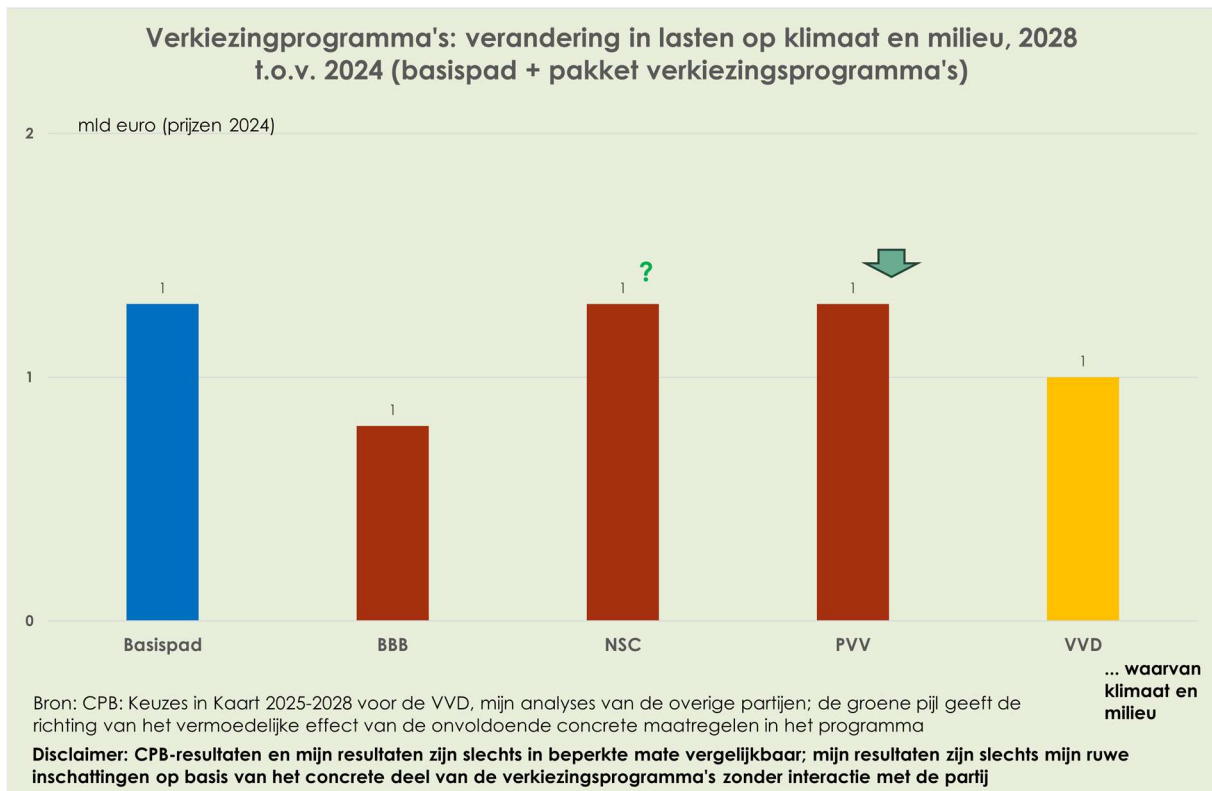
Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verhoging van de bankenbelasting (pag. 45)	PM_plus
Vermogen en winst (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 2.2.4 Effecten op de lasten op winst en vermogen van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Aanscherpen verliesverrekening, carry-forward naar 6 jaar, afschaffen carry back (VVD_193)	0,8
totaal vermogen en winst	0,8

2.3 MILIEU

- Zonder maatregelen stijgen de milieulasten tussen 2028 en 2024 met 1 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen PVV en VVD willen brandstofaccijns verlagen.
 - Alleen PVV wil btw op energie verlagen.
 - Alleen PVV en NSC willen energiebelasting verlagen.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 2.3.1 Effecten op de lasten op milieu van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Behoud salderingsregeling (BBB_009)	-0,5
Milieu (totaal) (excl. PM)	-0,5
Totaal PM:	

Tabel 2.3.2 Effecten op de lasten op milieu van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verlaging van energiebelasting op gas voor huishoudens op de eerste 1000m3 (pag. 77 en 15)	PM_min
Vermindering fiscale regelingen (pag. 77)	PM_plus
Heroverweging van de vrijstellingen en de degressieve tariefstructuur van de energiebelasting en andere milieuheffingen (pag. 78)	PM_plus
Hogere belasting op elektrische auto's (pag. 78)	PM_plus
Invoering vrachtwagenheffing (pag. 78)	PM_plus
Vliegbelasting op privéjets (pag. 78)	PM_plus
Milieu (totaal) (excl. PM)	0
Totaal PM:	?

Tabel 2.3.3 Effecten op de lasten op milieu van het verkiezingsprogramma van PVV

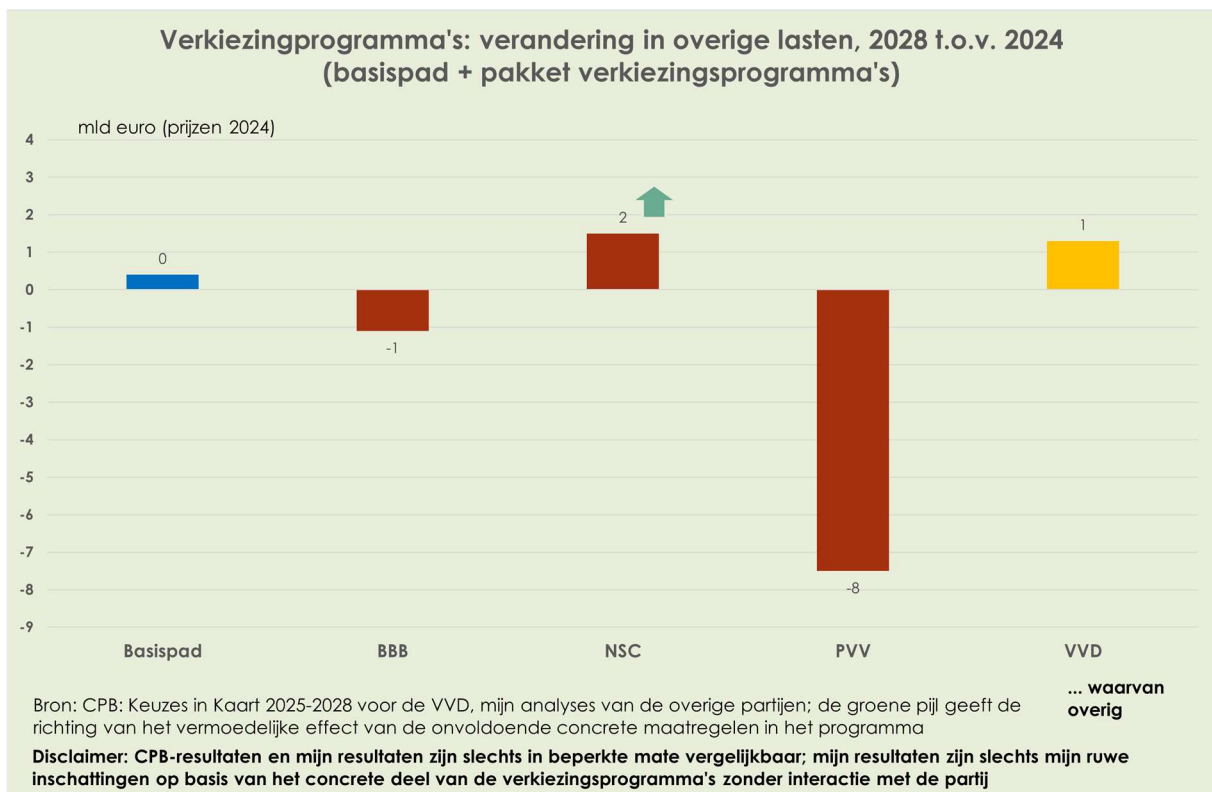
Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verlagen van de energiebelastingen (pag. 45)	PM_min
Verlagen van de brandstofaccijns (pag. 45)	PM_min
Verlagen van de btw op energie (pag. 23)	PM_min
Milieu (totaal) (excl. PM)	0,0
Totaal PM:	PM_min

Tabel 2.3.4 Effecten op de lasten op milieu van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verlagen mrb emissievrije auto's (VVD_198, VVD_198_a, VVD_198_b, VVD_198_c, VVD_198_d)	-0,6
Verlagen brandstofaccijns (VVD_197_a, VVD_197, VVD_197_b)	-0,5
Verlagen energiebelasting (VVD_195, VVD_195_a, VVD_195_b)	-0,2
Afschaffen vrijstellingen energiebelasting (VVD_211)	0,5
Invoeren circulaire plastic-heffing (VVD_228)	0,5
totaal klimaat en milieu	-0,3

2.4 OVERIG

- In 2024 bedraagt de btw-opbrengst naar verwachting 90 mld euro⁶. Zonder maatregelen zijn de overige lasten (waaronder btw) tussen 2024 en 2028 stabiel.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - PVV wil de btw afschaffen op voeding, BBB wil de btw afschaffen op groente en fruit; NSC en VVD willen op dit gebied geen wijzigingen.
 - Alleen de VVD wil de btw afschaffen op het openbaar vervoer.
 - Alleen de NSC wil de btw op logies verhogen.
 - Alleen de PVV wil de vliegtaks afschaffen.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

⁶ Op basis van pag. 33 van <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-financien/documenten/begrotingen/2023/09/19/bijlagen-miljoenennota-2024>

Tabel 2.4.1 Effecten op de overige lasten van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Verlaging van btw op groente en fruit naar 0% (BBB_002)	-1,5
Overig (totaal) (excl. PM)	-1,5
Totaal PM:	-

Tabel 2.4.2 Effecten op de overige lasten van het verkiezingsprogramma van NSC

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Vermindering fiscale regelingen (pag. 77)	PM_plus
Hogere belasting op suikerhoudende dranken (pag. 78)	PM_plus
Invoering accijns op e-sigaretten (pag. 45)	PM_plus
Verhoging btw op logies (NSC_004)	1,1
Overig (totaal) (excl. PM)	1,1
Totaal PM:	PM_plus

Tabel 2.4.3 Effecten op de overige lasten van het verkiezingsprogramma van PVV

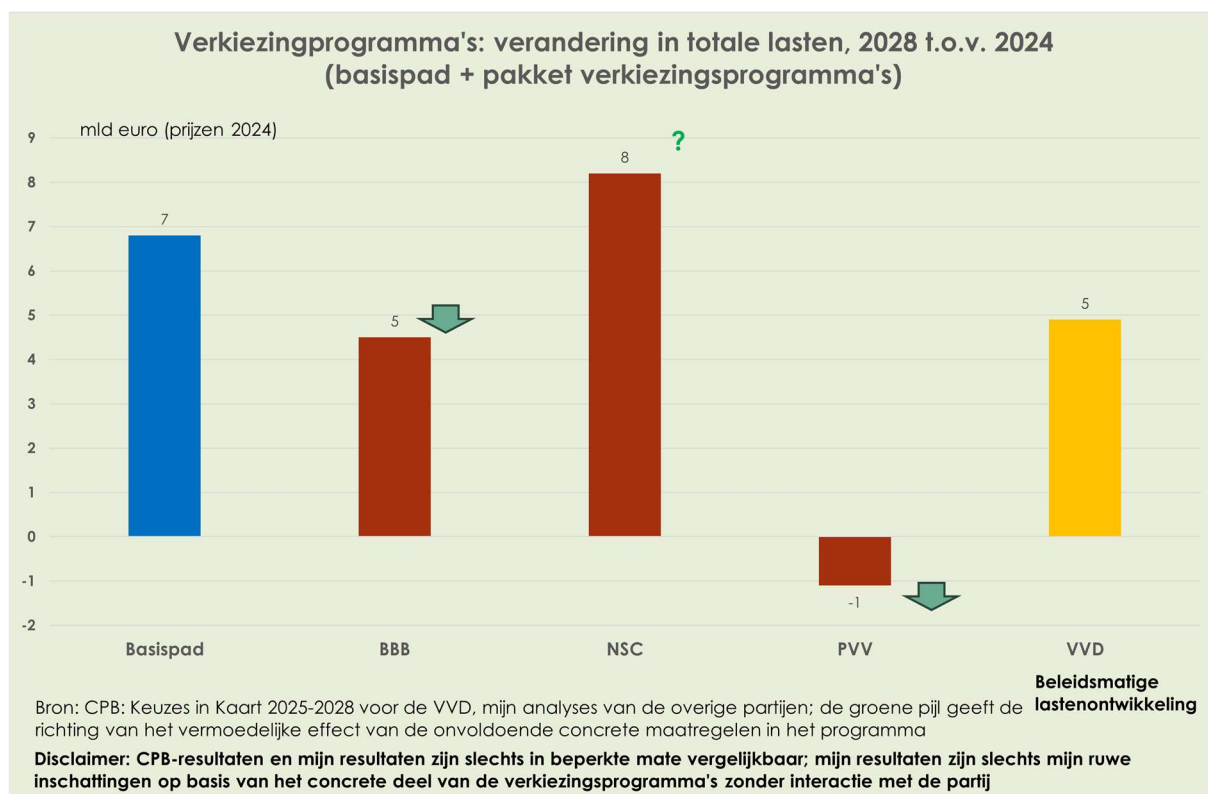
Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Afschaffen van btw op voedingsmiddelen (PVV_001, pag. 45)	-7,0
Afschaffen van de vliegtaks (PVV_002, pag. 45)	-0,9
Overig (totaal) (excl. PM)	-7,9
Totaal PM:	

Tabel 2.4.4 Effecten op de overige lasten van het verkiezingsprogramma van VVD

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro	
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring	
Btw-nultarief op ov (VVD_203, VVD_203_a, VVD_203_b)	-0,4
Verhogen tabaksaccijns (VVD_205)	0,5
Afschaffen verlaagd btw-tarief culturele goederen en diensten (VVD_202, VVD_202_a, VVD_202_b)	0,4
Verhogen kansspelbelasting (VVD_206)	0,4
totaal overig	0,9

2.5 LASTEN TOTAAL

- In 2024 zijn de totale collectieve lasten naar verwachting 412 mld euro.⁷ Zonder maatregelen stijgen de collectieve lasten beleidsmatig 7 mld euro.
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de NSC wil mogelijk de lasten niet verlagen t.o.v. het basispad.
- De belangrijkste overeenkomsten:
 - -

Tabel 2.1.1 Effecten op de lasten op inkomen en arbeid van het verkiezingsprogramma van BBB

Netto lastenmutatie tussen 2024 en 2028 (in prijzen van 2024), ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro				
(-) betekent lastenverlichting; (+) betekent lastenverzwaring				
	BBB	NSC	PVV	VVD
Inkomen en arbeid (totaal)(excl. PM)	-0,3	0,3	0,0	-3,4
Vermogen en winst (totaal)(excl. PM)	0	0	0,0	0,8
Milieu (totaal)(excl. PM)	-0,5	0	0,0	-0,3
Overig (totaal)(excl. PM)	-1,5	1,1	-7,9	0,9
Totaal lasten excl. PM	-2,3	1,4	-7,9	-1,9
PM totaal:	PM_min	?	PM_min	

⁷ Op basis van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/verzamelde-bijlagen-cmev2024-MLT-17augustus2023.xlsx>

3 BEGROTINGSSALDO

- Zonder maatregelen loopt het overheidstekort op van 26 mld euro in 2024 naar 45 mld euro in 2028 (van 2,4% bbp naar 3,6% bbp)
- De belangrijkste verschillen tussen partijen:
 - Alleen de VVD neemt tekortreducerende maatregelen t.o.v. het basispad.

